

за кордоном, що ускладнює її використання для розвитку культурного туризму.

Актуалізація і використання національної культурної спадщини зумовлюють необхідність застосування досвіду підтримки культурного туризму в європейських країнах, розвитку міжнародного співробітництва в пам'яткоохоронній справі.

Усі ці реалії мають знайти своє місце у певних програмах, документах, які треба створювати на всіх рівнях регуляції і управління туристичною діяльністю, починаючи від місцевих і закінчуючи державними програмами і документами.

Таким чином, проблематику розвитку сучасного туризму можна зазначити як наступну низку проблем: експлікація аксіологічних вимірів культуротворчості в контексті туристичної діяльності; визначення культурних цінностей в просторі турпроєкту як феномен сприйняття; характеристика туриста як суб'єкта культуротворення; визначення туризму як фактору культурної політики в умовах глобалізації культури; характеристика культурного туризму як засобу діалогу культур; характеристика туристичної діяльності як засобу актуалізації культурних регіональних ресурсів; визначення тенденцій розвитку культурного туризму в Україні та стратегії управління туристичною діяльністю в контексті аксіологічної проблематики культури; здійснення аналізу проєктно-модельного потенціалу культурного туризму в Україні як аксіологічного феномена.

Важливо визначити фундаментальні принципи сприйняття культурних цінностей в умовах концентрації інформації в часові і просторі турпроєкту. Феномен сприйняття цінностей культури потрібно моделювати на підставах різних складових: екзистенціальних, психологічних, естетичних, експлікативно-репрезентативних.

Важливо надати характеристику туристичної діяльності з позиції продуцента (суб'єкта культуротворення). Турист, який отримав пакет послуг туристичної фірми не завжди є суб'єктом культури, він стає ним, якщо у його діяльності актуалізується історико-культурний потенціал турпродукту, який має бути засвоєний туристом як аксіологічна цілісність культури. Важливо також визначити принципи адаптації людини до нового культурного сприйняття в контексті глобалізації культури.

Для того, щоб зберегти національну ідентичність, більше того, культурно-історичний потенціал країни, який на Україні достатньо могутній, необхідно розробити систему регулятивних механізмів, організаційно-управлінських, фінансово-економічних, правових, юридичних, естетичних, мистецьких, культурологічних, які б допомагали реалізувати систему різних засобів турпроєкту як цивілізоване культурне здійснення туристичної діяльності, формування як самої культури, так і збереження і актуалізацію культурно-історичного потенціалу України як держави і як країни, певної культурної зони, яка має свою особливість і свою ментальність.

Список використаних джерел

1. Бузский М. П. Музей как социальный институт // Традиции патриотизма в культуре и истории России. – Волгоград, 2007. – С.12–15.
2. Всемирная хартия по культурному туризму (1974).

3. Гордин В. Э., Сушинская М. Д., Яцкевич И. Теоретические и практические подходы к развитию культурного туризма // Конференция культуры и туризма на пороге XXI века. – СПб.–Эдинбург, 2000. – С.18.

4. Каган М. С. Человеческая деятельность. – М.: Политиздат, 1974.

5. Межуев В. М. Культура и история. Проблемы культуры в философско-исторической теории марксизма. – М., 1977.

6. Морозов М., Коль О. Дестинацин – важнейший элемент туризма // Туризм практика, проблемы, перспективы. – М., 1998. – №1. – С.18–21.

7. Философский энциклопедический словарь. – М., 1989.

8. Філософія і культурологія туризму. – К., 2001.

9. Філософія туризму: навчальний посібник. – К.: Кондор, 2004.

References

1. Buzskij M. P. Muzej kak social'nyj institut // Tradicii patriotizma v kul'ture i istorii Rossii. – Volgograd, 2007. – S.12–15.

2. Vsemirnaja hartija po kul'turnomu turizmu (1974).

3. Gordin V. Je., Sushinskaja M. D., Jackevich I. Teoreticheskie i prakticheskie podhody k razvitiu kul'turnogo turizma // Konvegencija kul'tury i turizma na poroge XXI veka. – SPb.–Jedinburg, 2000. – S.18.

4. Kagan M. S. Chelovecheskaja dejatel'nost'. – M.: Politizdat, 1974.

5. Mezhujev V. M. Kul'tura i istorija. Problemy kul'tury v filosofsko-istoricheskoj teorii marksizma. – M., 1977.

6. Morozov M., Kol' O. Destinacin – vazhnejshij jelement turizma // Turizm praktika, problemy, perspektivy. – M., 1998. – №1. – S.18–21.

7. Filosofskij jenciklopedicheskij slovar'. – M., 1989.

8. Філософія і культурологія туризму. – К., 2001.

9. Філософія туризму: навчальний посібник. – К.: Кондор, 2004.

Bondarchuk-Chugina I. Yu., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Nikolayev Branch of the Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine, Mykolaiv), rubkaz65@gmail.com

Boicheva N. M., master student, Kiev University of Culture (Ukraine, Kyiv), rubkaz65@gmail.com

Features of modern tourism and its importance for the development of the 21st century society

The essence of the development of modern tourism, its features and relevance in the context of globalization is defined in the article. The ways and strategy of sustainable development of tourism in Ukraine are analyzed.

Keywords: *tourism, recreational potential, cultural potential, tourist region, cultural tourism.*

* * *

УДК 346:613,8

Біланов О. С.,
аспірант, Харківський національний педагогічний
університет ім. Г. С. Сковороди (Україна, Харків),
oleg27bilanov@gmail.com

ПСИХІЧНА ХВОРОБА ТА ЇЇ АНТРОПОЛОГІЧНІ КОНТЕКСТИ

Автор підходить до явища психічної хвороби із усвідомленням того, що сучасна наука далека від того, щоб сприймати його виключно через призму медичного знання. Тому, аналіз психічної хвороби здійснюється з урахуванням її міждисциплінарного контексту і різноманітних соціальних, психологічних та біологічних моделей.

Особливу роль у аналізі явища психічної хвороби відіграє розуміння проблеми «норми» та «патології», які розглядаються у філософсько-антропологічному аспекті. Але важливо розуміти, що більшість людей мають у собі певні риси поведінки, емоцій чи думок, які можуть розходитися із загальноприйнятною картиною.

Через аналіз підходів М. Фуко, Ж. Дельоза, Ж. Канґієма та інших дослідників, автор характеризує психічну хворобу як фактор, який не тільки руйнує, але і одночасно підсилює певні внутрішні потенції, які, наприклад, спонукають до творчої активності або є її прямим наслідком.

Ключові слова: *психічна хвороба, норма, патологія, філософська антропологія, свідомість.*

Складно знайти сьогодні сферу досліджень більш таємничу і непередбачувану аніж психічні захворювання.

Дослідники, які намагалися і намагаються осмислити психопатологічні процеси неодноразово вказували на присутність у психічних патологіях викривлене відображення існуючих соціальних та культурних процесів. Більше того, вже у самому оголошенні психічної хвороби можна виявити її зв'язок із загальнокультурними явищами. До того ж, якими б не були первинні характеристики, хвороба обов'язково зачіпає глобальну ситуацію перебування людини у суспільному середовищі [7, с. 89].

Розширюючи кордони медичної сфери, можна характеризувати хворобу як антропологічну проблему, яка вміщує у собі не лише фізіологічні, а й морально-етичні, філософські, а іноді й релігійні аспекти життєдіяльності особи. Тому марно говорити, щоб зрозуміти хворобу, потрібно знати, що таке здоров'я [11, с. 80]. Психічно хворий із середовища здорових вирізняється перш за все як відокремлена, відчужена особа. Тому і ключове поняття діагнозу, у психопатологічному контексті, сприймається не просто як визначення захворювання, а ще й як своєрідне тавро, якого часто густо соромляться. Хоча така людина має особливий досвід внутрішнього болю, який не відомий здоровим, а тому є дуже особливим.

У контексті психопатології, бути хворим – це означає, що людина живе зовсім іншим ритмом життя, навіть у біологічному значенні цього слова. Хвороба дійсно знищує людину, але психічний розлад одночасно і акцентує, адже знищує одне, для того, щоб підсилити інше. Сутність хвороби не тільки у тій порожнечі, яку вона створює, але також і у позитивній повноті альтернативної активності, яка по своєму цю порожнечу заповнює [8, с. 90–91]. У такому світлі важливою є позиція Ж. Дельоза, який вважав, що невротичні стани, психози не можуть характеризуватися через призму життєвих змін, переходів, а як стани, у які людина впадає, коли процес творчої активності переривається або ж нагтовхується на будь-яку перепону. Його відома теза про те, що у стані неврозу писання не можливе [4, с. 8], тільки підтверджує сказане. Тому, власне, хвороба – це не процес, а зупинка процесу, як це було у М. Гоголя, Ф. Достоевського, Ф. Ніцше та багатьох інших митців. З цих позицій, письменник не може визначатися, у період творчої активності, як хворий, а швидше як лікар. Тільки лікар як для самого себе, так і для світу, який його оточує. А світ – це не що інше як сукупність симптомів тієї хвороби, яка не відрізняється від самої людини.

Тож, як бачимо, психічна хвороба сприймається і розглядається як патологія у нормальному світі. Але який це нормальний світ? Це переважно соціальне середовище, до умов проживання у якому просто звикаєш. Мимоволі, згадується герой повісті М. Зошенко «Коза» радянський дрібний чиновник Забєжкін, який зіткнувшись на вулиці із незнайомцем, щиро дивувався тому, що ця людина перед ним вибачилася [5, с. 190]. Для такої постаті той, хто просто не поводить себе як хам, сам по собі перетворюється на незрозумілий ідеал. Але задамося іншим питанням: як тоді така людина уявляє собі світ, який її оточує? Та просто – це світ, який розвивається від зворотнього, до якого звикаєш настільки, що з часом і хамство починаєш вважати за норму.

Особистість виявляється тією сферою, у якій розвивається хвороба, але одночасно, особистість виступає і тим мірилом, яке дає змогу цю хворобу всебічно характеризувати. Фактично, можна говорити

про те, що саме особистість визначається як міра і реальність психічної хвороби.

Спираючись на розробки попередників, можемо констатувати, що спроба філософського осмислення хвороби як такої, обов'язково передбачатиме аналіз цього явища як у індивідуальному, так і у соціальному контекстах. А сама по собі психічна хвороба додатково потребуватиме ще і всебічного розгляду хворобливого стану людини і її реакції на зовнішні середовище [2, с. 293]. Адже розбіжність у поведінці деяких сегментів, які формують людську цілісність, може стояти всупереч природі і вже через це така ситуація призводить до захворювання. Не буде неправильним вважати, що хвороба це ще й один із найпотужніших чинників, які здатні не просто вибити людину з рівноваги, вона виводить її із своєрідного заціпеніння, підштовхує до певної активності і наповнює життя конфліктом.

Зрозуміло, що вилікуватися абсолютно, позбавитися від усіх хвороб неможливо. Вважається, що людина залишає у собі сліди усіх хвороб, якими вона хворіла протягом свого життя. І найважливіше, що нікуди вони не зникають [2, с. 300]. Захворювання завжди було природним, звичайним, явищем, яке позиціонувалося, з одного боку як руйнівне, а з іншого як цілковито закономірне. Його перебіг, симптоматика, особливості розвитку патологічних процесів може не лише відштовхувати своєю потворністю чи небезпекою, але і зацікавлювати. Наприклад, дослідників.

З іншого боку, психічні хвороби дуже складно характеризувати як природний, біологічний процес саме через нівеляцію особистісної раціональності і того, що визначається як здоровий глузд. До того ж, психічні розлади деструктивні щодо суспільства загалом, адже вони руйнують існуючі соціальні зв'язки і ставлять під загрозу традиційні, усталені соціальні норми. Тому, вивчення психічних хвороб потребує спеціальної суспільної практики, яка повинна бути направлена на їх подолання.

Будь-яка суспільна структура завжди прагне того, щоб протиставити психічним захворюванням відповідний соціальний, раціональний порядок і, одночасно, намагається усіяко протистояти ірраціональному в житті людини. Найбільш розповсюджена і найвідоміша практика приборкування психічних патологій традиційно втілюється у так званій системі ізоляції. Ізоляція, у даному випадку, може розглядатися через призму зовнішніх і внутрішніх чинників. Зовнішні – це практика прямої ізоляції хворої людини від суспільства, що має визначати тенденцію на захист раціональних основ суспільства, його традиційну нормальність, але найважливіше, забезпечити соціум від прямого впливу хворого [2, с. 308]. Це одночасно і нейтралізація, і застереження.

Внутрішня ізоляція стосується тих процесів, завдяки яким людина відділяє один від одного частини самого себе. Більшість сучасних дослідників сходяться на тому, що така патологія є наслідком особливих блокувань, які відбуваються ще на початку свідомого життя людини і з часом призводять до змін у природному розвитку особистості [9, с. 399]. Важливо пам'ятати, що у сучасній психотерапії поняття «ізоляції» може використовуватися не лише стосовно формальних захисних механізмів, але і у випадку вживання будь-якої форми фрагментації «я». Наслідком внутрішньої особистісної ізоляції може бути ситуація, коли людина придушує у собі власні почуття і

прагнення, схильна сприймати «потрібно» і «необхідно» за власні бажання, не довіряє власним судженням або ж самостійно блокує власні можливості та здібності.

Розглядаючи психічні захворювання неможливо пройти повз теми патології, а в її контексті підходів до цієї проблеми Ж. Кангієма. Головно, для нас важливо те, що французький філософ намагається не ставити знак рівності між аномалією хвороби і патологією. Аномалію захворювання він визначає через конкретний простір без поєднання його із хворим. Тоді як патологія завжди здійснюється через призму часу і обов'язково передбачає наявність того, хто може розповісти лікареві про саму хворобу. Навіть тоді, коли хвороба стає хронічною, вона залишає свій слід у свідомості людини, як про якийсь особливе минуле [10, р. 87].

Так, Ж. Кангієм вважає, що патологія обов'язково передбачає відчуття хворим болю і страждання. Для нього аномальне складає таку ж норму, як і сама норма, так як, на його думку, вони є просто явищами організації людини. Він виходить з того, що патологічний стан не можна називати нормальним, особливо коли мова ведеться про нормативну організацію життя людини. Аномальність може визначатися не тільки через відсутність нормальності [10, р. 156]. Тому, не існує життя без його нормативної організації, через що і хворобливість завжди буде не що інше як певний спосіб життя.

Отже, на відміну від представників тваринного світу, людина існує і розвивається не просто у реальності, а у особливим чином структурованому суспільному середовищі, яке кожен уявляє відповідно до власного інтелектуального потенціалу. Тому, на нашу думку, можна погодитися з тими дослідниками, які стверджують, що кожна особа існує у своєму особливому, від інших закритому, світі [3, с. 78]. Відповідно до цього, усе різноманіття вчинків людини, яке можна вкласти у межі відомої сьогоденної психопатології, нам необхідно розуміти не просто як розлад психіки, а як аномальна поведінка людини у її патологічно еволюціонуючому середовищі.

Сама ж психічна хвороба може сприйматися і як особливий феномен, завдяки якому здійснюється аналіз екзистенціальних основ суспільства і буття людини у ньому. Власне, так вона сприймається ще і в якості специфічного методологічного інструменту. А площина психічної хвороби, у такому випадку, поширюється не тільки на зону психіатрії, але зачіпає і загальногуманітарні, філософські підвалини.

Список використаних джерел

1. Билибенко А. В. Модели философского осмысления психического заболевания / Ангелина Билибенко // Известия Саратовского университета. Философия. Психология. Педагогика. – 2014. – Т.14. – Вып.1. – С.9–14.
2. Газнюк Л. Філософські етюди екзистенціально-соматичного буття / Лідія Газнюк. – К.: ПАРАПАН, 2008. – 368 с.
3. Давтян С. Э. Что такое «психическая болезнь»? // Здоровье – основа человеческого потенциала: проблемы и пути их решения. – 2007. – Т.2. – С.76–78.
4. Делёз Ж. Критика и клиника / Жиль Делёз. – СПб.: Machina, 2002. – 210 с.
5. Зоценко М. Коза / Михаил Зоценко // Зоценко М. Малое собрание сочинений. – СПб.: Азбука, 2014. – С.184–205.
6. Рудинеско Е. Філософи в обіймах бурі / Елізабет Рудинеско. – К.: Ніка-Центр, 2007. – 208 с.
7. Салій А. В., Салій Л. А. Психічна хвороба і її соціальний вимір // «Суспільство і медицина: діалог в умовах євроінтеграції»: Матеріали доповідей наукової конференції. – Полтава: Дивосвіт, 2015. – С.89–91.

8. Фуко М. Психическая болезнь и личность / Мишель Фуко. – СПб.: ИЦ «Гуманитарная Академия», 2010. – 320 с.
9. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия / Ирвин Ялом. – М.: Независимая фирма «Класс», 2005. – 576 с.
10. Canguilhem G. Le Normal et le Pathologique. – Paris: PUF, 1966. – 264 p.
11. Szumowski W. Filozofia medycyny. – Kęty: Wydawnictwo Marek Derewiecki, 2007. – 288 s.

References

1. Bilibenko A. V. Modeli filosofskogo osmyslenija psihicheskogo zabolovanija / Angelina Bilibenko // Izvestija Saratovskogo universiteta. Filosofija. Psihologija. Pedagogika. – 2014. – Т.14. – Вып.1. – С.9–14.
2. Gaznjuk L. Filozofs'ki etjudy ekzysencial'no-somatychnogo buttja / Lidija Gaznjuk. – K.: PARAPAN, 2008. – 368 s.
3. Davtjan S. Je. Chto takoe «psihicheskaja bolezn'»? // Zdorov'e – osnova chelovecheskogo potenciala: problemy i puti ih reshenija. – 2007. – Т.2. – С.76–78.
4. Deljoz Zh. Kritika i klinika / Zhil' Deljoz. – SPb.: Machina, 2002. – 210 s.
5. Zoshhenko M. Kozja / Mihail Zoshhenko // Zoshhenko M. Maloe sobranie sochinenij. – SPb.: Azbuka, 2014. – С.184–205.
6. Rudynesko E. Filozofy v obijmah buri / Elizabet Rudynesko. – K.: Nika-Centr, 2007. – 208 s.
7. Salij A. V., Salij L. A. Psihichna hvoroba i її social'nyj vymir // «Suspil'stvo i medycyna: dialog v umovah jevrointegracii»: Materialy dopovidej naukovoi konferencii. – Poltava: Dyvosvit, 2015. – С.89–91.
8. Fuko M. Psihicheskaja bolezn' i lichnost' / Mishel' Fuko. – SPb.: IC «Gumanitarnaja Akademija», 2010. – 320 s.
9. Jalom I. Jekzysencial'naja psihoterapija / Irvin Jalom. – M.: Nezavisimaja firma «Klass», 2005. – 576 s.
10. Canguilhem G. Le Normal et le Pathologique. – Paris: PUF, 1966. – 264 p.
11. Szumowski W. Filozofia medycyny. – Kęty: Wydawnictwo Marek Derewiecki, 2007. – 288 s.

Bilanov O. S., PhD student of H. S. Skovoroda National Pedagogical University of Kharkiv (Ukraine, Kharkiv), oleg27bilanov@gmail.com

Mental illness and its anthropological contexts

The author approaches the phenomenon of mental illness with the comprehension that the modern science is far from perceiving it solely through the prism of medical knowledge. Therefore, the analysis of mental illness is carried out taking into account its interdisciplinary context and various social, psychological and biological models.

A special place in the analysis of the phenomenon of mental illness is occupied by the understanding of the problem of the «norm» and «pathology» that are considered in the philosophical and anthropological aspect. However, it is important to understand that most people have certain features of behavior, emotions or thoughts that may diverge from a generally accepted pattern.

Through the analysis of approaches by M. Foucault, G. Deleuze, G. Canguilhem and other researchers, the author characterizes mental illness as a factor that not only destroys, but also simultaneously reinforces certain internal potencies that, for example, lead to creative activity or act as its direct consequence.

Keywords: mental illness, norm, pathology, anthropology, consciousness.

УДК 338.483.12(1–32)

Бондарчук-Чугіна І. Ю.,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри, Миколаївська філія Київського
національного університету культури і мистецтв
(Україна, Миколаїв), rubkaz65@gmail.com

Будурацька В. О.,
магістрант, Київський університет культури
(Україна, Київ), rubkaz65@gmail.com

ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ АКТУАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Визначено що актуалізація культурних регіональних ресурсів не може виглядати як програма, яка здійснюється за географічним принципом.